

New Baku Post

LENİN NECƏ OLUBSA... (I YAZI)

23.06.2012

Şəxsiyyətin böyüklüyü və tarixdə oynadığı rol çox müzakirə olunan və mübahisə doğuran məsələdir. Zaman axır, amma elm və sənət adamlarının qiyməti azalmır; Platon, Aristotel, Arximed, İbn Sina, Biruni, Nəsirəddin Tusi, Nizami, Mövlana Cəlaləddin, Ə. Nəvai, Füzuli, L. da Vinçi, İ. Nyuton, J.J. Russo, İ. V.

Goethe, Bethoven, Motsart, F. Dostoyevski, Eynşteyn... kim bu insanların dahiliyini, bəşəriyyətə misilsiz xidmətlərini dana bilər?! Böyük siyasət və dövlət adamları haqqında fikirlər isə mütləq deyil, zaman axdıqca onların rolu təftiş olunur, rəylər və rənglər dəyişir, ağ və qara bir-birinə qarışır. Savaş, inqilab və radikal islahatları, cəmiyyətin təməlinin sarsılmasını birqiymətli şərh etmək olmur.

Lenini yaxşı tanımayanlar və ya birtərəfli tanıyanlar üçün qısa Leniniana... V. İ. Lenin və ya Vladimir Ulyanov - siyasətşünas, filosof, publisist, Rusiya sosialist inqilabının lideri, Rusiya hökumətinin başçısı, Sovet İttifaqının memarı... 1870-ci ildə Simbirskdə kübar ailədə doğulub. Onda rus, yəhudi, kalmık, alman və isveç qanı olduğu deyilir.

1887-ci ildə Leninin həyatında 4 mühüm hadisə baş verdi: 1) istedadlı, çalışqan, tərbiyəli, məsuliyətli, nöqsansız tələbə kimi tanındığı Simbirsk gimnaziyasını qızıl medalla bitirdi; 2) böyük qardaşı Aleksandr çar 3-cü Aleksandra qəsd etməkdə günahlandırılıb edam edildi; 3) Kazan universitetinin hüquq

fakültəsinə daxil oldu. 4) üsyançı, inqilabi ideyalarla yaşayan tələbə cəmiyyətinə qoşuldu və universitetdən xaric edildi. Lakin 1891-92-ci illərdə eksternat yolu ilə Sankt-Peterburq universitetinin hüquq fakültəsinə birinci dərəcəli diplomla bitirdi. Bu dövrdə (və ömrü boyu!) çox oxuyub öyrənirdi. Çernışevski, Plexanov və Marksı sevir, müəllimi sayırdı. İradəsi, enerjisi, natiqliyi, liderlik istedadı, inqilab ideyasına fanatik inamı ilə seçilirdi.

1895-1900-cü illərdə həbs və Sibirdə sürgün həyatı yaşadı, 1898-də Nadejda Krupskaya ilə evləndi. 1900-1905-də emiqrasiyada oldu. 1901-də "Lenin" imzası əmələ gəldi; bu, mümkündür ki, Lena çayı ilə bağlı idi. 1902-də yazdığı "Nə etməli?" əsərində öz inqilab mexanizmini irəli sürdü: "yeni tipli partiya" ilə "Rusiyanın altını üstünə çevirək", inqilab nəticəsində hakimiyyət proletariatin avanqardı olan partiyanın əlinə keçəcək. 1903-də Rusiya Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyasının 2-ci qurultayında partiya üzvü və partiya nizamı məsələsində sərt siyasət yürüdən Leninlə "yumşaq" Martov arasında böyük mübahisə yarandı. Azlıqda qalan Lenin qurultayı tərk edənlərin hesabına səsvermədə irəli çıxdı, Leninçi "bolşeviklər" (çoxsaylılar) və rəqib-həmkar "menşeviklər" (azsaylılar) əmələ gəldi. Partiya orqanı – "İskra" qəzetini kimlərin idarə etməsi ilə bağlı fikir ayrılığı bu parçalanmanı son həddə çatdırdı.

Lenin öz inqilab planını qurdu: inqilabda əsas qüvvə proletariat, onun əsas müttəfiqi isə kəndlilərdir. O, tətillər və nümayişlərlə silahlı üsyana hazırlaşmaq və bu yolda hər növ zorakılıq, terror və talandan istifadəni vacib sayırdı. Lenin və həmkarlarının tapşırığı ilə 1907-ci ildə Leninin "Qafqaz banditi" adlandırıldığı Kamo ləqəbli Simon Ter-Petrosyan Tiflisdə Stalinin nəzarəti altında öz dəstəsi ilə bankdan pul daşıyanlara hücum etdi, qan töküldü. Martov, Plexanov və bir çox inqilabçılar Leninçiləri talançılığa və mənəvi düşgünlüyə görə qınadılar, onları

“julik” və “bandit” adlandırdılar.

LENİN NECƏ OLUBSA... (II YAZI)

28.06.2012

Lenin 1908-dən 1917-ci ilin aprelinə qədər xaricdə yaşadı. Fəlsəfə, iqtisadiyyat, siyasət barədə oxudu, yazdı (xüsusilə, 1912-dən başlayaraq “Pravda” qəzetində). Leninin 2-ci Dünya Savaşına münasibəti hər kəsdən fərqli idi: hər iki tərəfdən ədalətsiz və imperialist bu savaşı vətəndaş savaşına döndərməli! Əksəriyyət bunu vətənə xəyanət kimi qiymətləndirdi.

“İmperializm kapitalizmin ən yüksək mərhələsi kimi” əsərində (1917) iddia edirdi ki, 19-cu əsrin sonlarından kapitalizmin yeni- tüfeyli, monopolist, çürüməkdə və ölməkdə olan dövrü - imperializm başlandı; imperializm kolonializm və proletariatin sosialist inqilabları dövrüdür.

1917-ci il Fevral burjua-demokratik inqilabı xəbəri Lenin üçün gözlənilməz oldu; böyük siyasətçinin intuisiyası işləməmişdi. O, iki dəfə (1905 və 1917-də) hadisələr qızıqanda, inqilab ərəfəsində öz uzun emiqrasiya həyatını buraxıb Rusiyaya qayıtmışdı; böhran vəziyyətini qiymətləndirmək və onu yeni məcraya yönəltmək ustası idi.

Lenin və dəstəsinə (Zinovyev, Radek, Krupskaya,...) almanlar tərəfindən xüsusi qatar verildi, alman ərazilərindən Rusiyaya keçməyə şərait yaradıldı! Aprelin əvvəllərində Rusiyaya daxil oldu, Peterburqda təntənəli şəkildə qarşılandı. Onun demokratiyanın inkişafına töhfə verəcəyi gözlənilirdi. Lakin Fin vaqzalındakı “sosial inqilab”a çağırış süarı ilə Lenin hamını şoka saldı. Aprelin 4-də partiya yoldaşları qarşısındakı çıxışı (“Aprel tezisləri”) onun burjua-demokratik inqilabını və “Müvəqqəti hökumət”i dəstəkləmək, vətəni savaşda müdafiə etmək fikrində olmadığını göstərdi. Gözlənilənin tam əksinə, o, ortaya iki radikal fikir atdı: 1) burjua inqilabından proletar inqilabına keçmək, hakimiyyəti “Müvəqqəti hökumət”dən alıb sovetlərə vermək və 2) Müvəqqəti hökumətin bu savaşı da imperialist və talançı xarakter daşdığı üçün antisavaş təbliğatı aparmaq, imperialist savaşı vətəndaş savaşına çevirmək. Lenin hamını çaşdırmışdı, onun fikrini “dəlinin sayıqlamaları” adlandırdılar. Leninin alman casusu olduğu fikri, “almanlar tərəfindən maliyyələşdirilir” fikri yayıldı, onu lənətlədilər. Doğrudan da, almanlar Rusiyanın savaştan çıxması məqsədilə Leninin “radikal elementləri”nə təşkilatı və maliyyə yardımı edirdilər. Lakin, Lenin qısa zamanda

bolşevik yoldaşlarını öz tərəfinə çəkə bildi.

O, iyul ayında gizli fəaliyyətə keçməyə məcbur oldu. Bu arada “Dövlət və inqilab” əsərini yazdı. Marksın “sosialist inqilabı hər yerdə eyni zamanda qələbə çalmalıdır” fikrinə qarşı öz “inqilabın ayrıca bir ölkədə qələbə çalıb digər ölkələrə yayılması” fikrini qoydu.

Nəhayət, Lenin və Trotskinin rəhbərliyi altında A.F. Kerenskinin “Müvəqqəti hökuməti” devrildi. Əslində, son günlər şəhərə inqilabçılar nəzarət edirdilər və qələbə az qala dinc yolla əldə edildi. 7 noyabr 1917 - də Lenin “sülh” və “torpaq” haqqında iki dekret imzaladı. Leninin başçılıq etdiyi hökumət-Xalq Komissarları Soveti yaradıldı (Lenin Trotskini hökumətə başçı təklif etmiş, Trotski “mən yəhudiyəm, doğru anlaşılmaz” demişdi). Trotski və bir çox bolşevik və eserlərin müqavimətinə baxmayaraq, Leninin təkidi üzrə Rusiya tərəfdən xeyli ərazi itkisi ilə müşayiət olunan Almaniya-Rusiya Brest Sülh müqaviləsi bağlandı (3 mart 1918-ci il). Beləliklə, Lenin aprel tezislərində qoyduğu hər iki məqsədə nail oldu (hakimiyyəti almaq və almanlarla sülh). 30 avqust 1918-də Leninə qəsd edildi, o, ağır yaralandı.

LENİN NECƏ OLUBSA... (III YAZI – SON)

30.06.2012

Lenin məqsədinə çapmaq, hakimiyyəti ələ almaq üçün heç nədən çəkinmirdi - xoşagəlməz sülh müqaviləsi bağlamaq, azadfikirli, müstəqil ziyalıları xaricə sürgün etmək, açıq, amansız kütləvi (“qırmızı”) terrordan istifadə etmək... İmperator 2-ci Nikolayın ailəsi ilə birlikdə güllələnməsinin qarşısını almadı!

Zamanın nəbzini görür və tuturdu. Vətəndaş savaşı zamanı (1918-1921) “Hərbi kommunizm” siyasətini irəli sürdü: iqtisadi-təsərrüfat həyatı üzərində tam nəzarət, dövlət monopoliyası, sərbəst ticarətin qadağan edilməsi, əmək ordularının yaradılması. 15 mart 1921-də isə “Yeni İqtisadi Siyasət” elan edildi: sərbəst ticarət, vergilərin azaldılması, xarici sərmayənin cəlb edilməsi, kapitalist pul-maliyyə və bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinin işləməsi. Lenindən sonra bu iş tərsinə gedəcəkdi...

Sonuncu ən mühüm layihəsi SSRİ-nin yaradılması oldu. Əvvəlcə (12 mart 1922-ci il) Leninin təklifi ilə təsərrüfat həyatını daha səmərəli təşkil etmək və millətlərarası münasibətləri yaxşılaşdırmaq məqsədilə Azərbaycan, Ermənistan və Gürcüstan öz müstəqilliklərini saxlamaqla

Zaqafqaziya Federasiyası yaratdılar. Lenin Sovet İttifaqını bu model əsasında qurmaq istəyirdi. Lakin Stalin öz "muxtarlaşdırma" layihəsini irəli sürdü: Ukrayna, Belorusiya və Zaqafqaziya Federasiyası muxtar respublikalar kimi Rusiya tərkibinə daxil olsunlar. Beləliklə, Stalin unitar rus dövləti yaratmaq istəyirdi. Azərbaycan və Ermənistan razılıqlarını bildirdilər. Ukrayna və Belorusiya müstəqilliklərinə hörmət edən müqavilə istədilər. Ən böyük müqaviməti gürcülər göstərdi. Onlar Zaqafqaziya Federasiyası daxilində deyil, ayrıca və müstəqilliyin əsas atributlarını saxlayan müqavilə tələb etdilər; bu, əslində, konfederasiya deməkdi. Bir az sonra Stalin, Dzerjinski və Orconikidzenin təzyiqi nəticəsində Gürcüstan istisna olmaqla digər dörd respublika Rusiya içində muxtariyyətə razılıq verdilər. Lenin xəstəliyinə baxmayaraq, Stalin layihəsinə kəskin və qəti etirazını bildirdi. Rus milliyyətçiliyinə qarşı çıxdı, xalqların öz qədərini təyin etmək haqqı, könüllülük və bərabər hüquqluluq əsasında birləşməni irəli sürdü. 30 dekabr 1922-ci il Leninin memarı olduğu SSRİ quruldu. İttifaq müqaviləsinin sonuncu 26-cı maddəsinə görə respublikalar SSRİ tərkibindən sərbəst çıxmaq hüququna malikdilər; lakin bunun tətbiq mexanizmi göstərilməmişdi. Bugünkü müstəqil dövlətlər müəyyən dərəcədə keçmiş sovet respublikalarının irsi üzərində qurulmuşsa, bu, Leninə görədir.

1922-ci ilin mayında Leninin vəziyyəti ağırlaşdı. Qısa fasilələrlə özünə gəlib siyasi proseslərə təsir etsə də, xəstəlik şiddətləndi. Lenin 21 yanvar 1924 - də vəfat etdi. Çörçill (W. Churchill) yazırdı: "Leninin doğulması rusların böyük bədbəxtliyi, onun ölümü isə rusların ən böyük bədbəxtliyi oldu". O, rusların bataqlıqda çabaladığını və geriye yolun Leninsiz mümkün olmayacağını dedi.

Lenin islahatçı idi. "Kommunizm - Sovetlər üstəgəl bütün ölkənin elektrikləşdirilməsidir" kimi müasirləşdirmə proqramı irəli sürdü. Lenin azad, ödənişsiz təhsil və səhiyyə, qadın hüquqlarının qorunması və yeni elm ocaqlarının yaradılmasını ön plana çəkdi.

Lenin güclü təhlil və sadə inandırıcı izah qabiliyyətinə malik natiq, ehtiraslı və mübariz siyasətçi, intellektual və yaradıcı şəxsiyyət idi. Nəşr olunmuş əsərləri küllisi iri həcmli 54 cilddən ibarətdir. "Lenin qanlı, cəllad, amansız, zalım, tiran, avtoritar idi, o, Rusiyanı məhv etdi" deyənlər var. Lakin, "Lenin insani məqsədlər güdüdü, mühitin diktəsini unutmayan Lenin Rusiyanı tam dağılmaqdan xilas etdi" deyənlər də var.